

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích rozhodl samosoudkyní JUDr. Petrou Venclovou, Ph.D., v právní věci

žalobce: P. H.
proti
žalované: Česká správa sociálního zabezpečení, IČ 00006963
sídlem Křížová 1292/25, 225 08 Praha

v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 7. 9. 2023, č. j. X,

takto:

- I. Žaloba se zamítá.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

1. Rozhodnutím žalované uvedeným v záhlaví tohoto rozsudku byly podle ust. § 88 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (dále jen „zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení“) a podle ust. § 90 odst. 5 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu (dále jen „správní řád“) zamítnuty námitky žalobce proti prvostupňovému rozhodnutí ze dne 28. 7. 2023, č. j. X, a toto rozhodnutí bylo potvrzeno. Prvostupňovým rozhodnutím byla zamítnuta žalobcova žádost o zvýšení starobního

důchodu za dvě vychované děti (dále také jen „výchovné“) pro nesplnění podmínek ustanovení II. zákona č. 323/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, a zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (dále jen „zákon č. 323/2021 Sb.“).

2. Žalobce napadl rozhodnutí žalované včasnou žalobou podanou podle ust. § 65 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“). Žalobce má za to, že splňuje zákonné podmínky pro udělení výchovného, neboť se podílel na výchově svých dvou dětí v největší míře, a to i vzhledem k tomu, že je od roku 1989 vdovec.
3. Žalobce namítl, že správní orgány měly bez dalšího vycházet z jeho čestného prohlášení přiloženého k tiskopisu žádosti, nikoli ve věci provádět dokazování. To přichází v úvahu pouze v případě sporu mezi pečujícími osobami, ke kterému ale v daném případě nedošlo. V souvislosti s provedeným dokazováním žalobce uvedl, že s ohledem na svůj vysoký věk a zdravotní stav se nemohl vyjádřit k dotazům OSSZ položeným mu ve výzvě ze dne 21. 2. 2023. V době výchovy dětí, která trvala nepřetržitých 25 let, se žalobce spolu s manželkou výchově věnovali na plný úvazek podle svých maximálních možností a schopností a jako spořádaná a milující rodina nesháněli žádné důkazy o tom, kdo se o výchovu staral více či méně. Jediným měřitelným faktorem při výchově dětí je tak podle žalobce finanční zabezpečení rodiny. Žalobce má za to, že jeho finanční vklad byl po celou dobu výchovy dětí několikanásobně vyšší než přínos manželky, a proto se právě on nejvíce zasloužil o výchovu.
4. Žalobce s ohledem na shora uvedené důvody navrhl, aby soud žalované rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalované k dalšímu řízení.
5. Žalovaná ve vyjádření k žalobě setrvala na závěrech obsažených v odůvodnění napadeného rozhodnutí a navrhla, aby soud žalobu jako nedůvodnou zamítl.
6. Krajský soud v řízení vedeném podle ust. § 65 a násl. s. ř. s. přezkoumal žalované rozhodnutí v mezích žalobních bodů bez nařízení jednání (§ 51 odst. 1 s. ř. s.), přičemž dospěl k závěru, že žaloba není důvodná.
7. Z obsahu správního spisu soud zjistil, že žalobce dne 12. 9. 2022 podal žádost o zvýšení starobního důchodu za dvě vychované děti (V. N., roz. H., narozenou dne X a P. K., roz. H., narozenou dne X). V čestném prohlášení přiloženém k žádosti žalobce tvrdil, že o obě děti osobně a v největším rozsahu pečoval od jejich narození do zletilosti. Okresní správa sociálního zabezpečení následně za účelem posouzení relevantních skutečností rozhodných pro nárok na výchovné žalobci položila následující otázky:
 - 1) V čem spočíval větší rozsah jeho osobní péče o děti oproti matce dětí; 2) zda, jakým způsobem a v kterém období ovlivnila péče o děti negativně jeho pracovní kariéru, zda během své pracovní kariéry čerpal ošetrovné při péči o nemocné děti; 3) kdo osobně a celodenně pečoval o děti do 4 let jejich věku.
8. Žalobce k výzvě OSSZ sdělil, že je zcela vyloučeno, aby na kladené otázky odpověděl, protože od výchovy dětí uplynulo 60 let a z důvodu svého vysokého věku a zdravotního stavu není schopen poskytnout požadované informace. Doplnil, že trvá na svém čestném prohlášení přiloženém v žádosti o výchovné.

9. Podle správních orgánů žalobce neprokázal, že splnil podmínku péče o děti v největším rozsahu. Žalobce neuvedl a nepředložil, ačkoliv k tomu byl vyzván, žádné relevantní tvrzení či důkazy, které by prokazovaly, že obsah a rozsah jeho péče o děti by se jakkoli vymykal obvyklému způsobu řádné společné péče rodičů o děti, a to za situace, kdy oba rodiče pracovali, děti navštěvovaly předškolní a školní zařízení a byly zdravotně indisponovány v rozsahu nepřekračujícím běžnou dětskou nemocnost. Manželka žalobce čerpala v případě obou dcer mateřskou dovolenou a neplacenou mateřskou dovolenou v období před a po jejich narození, přičemž minimálně v těchto obdobích byla celodenní péče matky o děti nevyhnutelná a nezbytná. Tato skutečnost také měla bezesporu negativní vliv na její výdělečné možnosti. Žalobce přitom potvrdil, že o dítě nepečovala žádná jiná osoba. Rovněž z žádných okolností nevyplyvá, že by matka dětí byla osobou bezmocnou či jinak zdravotně či úředně definovanou, v důsledku čehož by nemohla nebo nesměla pečovat o děti od jejich narození až do zletilosti způsobem a v rozsahu odpovídajícím jejich věku. V období od 19. 3. 1963 do 27. 4. 1988 žalobce vykonával práci, aniž by došlo k poklesu jeho výdělků (vymeřovacích základů), tedy bez negativního dopadu na jeho pracovní kariéru, rozsah pracovního úvazku a s tím spojeným poklesem příjmů. Správní orgány tak uzavřely, že rozsah a charakter osobní péče žalobce o děti nepřekročil míru obvyklou a nedosáhl povahy a úrovně péče o děti v největším rozsahu, tedy že nepřevážil rozsah péče o děti realizovaný matkou dětí.
10. Podle ustanovení čl. II zákona č. 323/2021 Sb. bodu 1 *se starobní důchody přiznané ode dne, který spadá do období před 1. lednem 2023, zvýší o 500 Kč měsíčně za každé dítě, které pojištěnec vychoval, od splátky důchodu splatné v lednu 2023, jsou-li splněny podmínky stanovené v bodech 3 až 5; toto zvýšení náleží k procentní výměře starobního důchodu.*
11. Podle ustanovení čl. II zákona č. 323/2021 Sb. bodu 3 *se podmínky výchovy dítěte pro účely zvýšení podle bodu 1 posuzují u všech pojištěnců podle právních předpisů účinných ke dni, od něhož byl starobní důchod přiznán, pokud se dále nestanoví jinak; tyto podmínky platí i v případě, že o dítě osobně pečoval muž. Výchovu téhož dítěte nelze pro účely zvýšení podle bodu 1 současně započítat více osobám. Vychovávalo-li totéž dítě více osob, přihlíží se k výchově dítěte jen u té osoby, která o dítě osobně pečovala v největším rozsahu; to platí i v případě, že u téhož dítěte byla jeho výchova zohledněna při stanovení důchodového věku ženy. Zvýšení starobního důchodu podle bodu 1 nenáleží, pokud se pojištěnec vůči dítěti dopustil jako pachatel, spolupachatel nebo účastník úmyslného trestného činu proti životu a zdraví, proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo proti rodině a dětem podle trestního zákoníku nebo obdobných úmyslných trestných činů podle dříve platných právních předpisů.*
12. Podle ustanovení čl. II zákona č. 323/2021 Sb. bodu 5 *nejedná-li se o případ uvedený v bodě 4 větě první nebo druhé, zvýší se starobní důchod podle bodu 1 na základě písemné žádosti podané na předepsaném tiskopisu. V této žádosti se uvádějí údaje o vychovaných dětech a o době a rozsahu osobní péče o dítě a čestné prohlášení, že osoba pečovala o dítě v největším rozsahu a že nenastala překážka pro zvýšení starobního důchodu uvedená v bodě 3 větě poslední; údaje o vychovaných dětech lze doložit rodným listem dítěte nebo jiným dokladem o vztahu k dítěti. Tento tiskopis obsahuje též poučení o důsledcích uvedení nepravdivých údajů. Žádost se podává v případě starobních důchodů přiznaných před 1. lednem 2023 nejpozději do 31. prosince 2024;*

žádost lze podat nejdříve 1. září 2022 s tím, že pro žádosti podané před tímto dnem se použije obdobně ustanovení § 83b odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona. Nebyla-li žádost podána lhůtě uvedené ve větě čtvrté, zvýšení starobního důchodu podle bodu 1 nenáleží. Podává-li se po 31. prosinci 2022 žádost o přiznání starobního důchodu ode dne, který spadá do období před 1. lednem 2023, zvyšuje se starobní důchod podle bodu 1 jen za výchovu toho dítěte, které pojištěnec uvedl v žádosti o přiznání starobního důchodu, s tím, že věta druhá platí obdobně; není-li tato podmínka splněna, zvýšení starobního důchodu podle bodu 1 nenáleží

13. Podle ust. § 34a odst. 3 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“) se dítě pro účely zvýšení procentní výměry starobního důchodu podle odstavce 1 (dále jen „zvýšení za vychované dítě“) považuje za vychované, jsou-li splněny podmínky výchovy dítěte podle § 32 odst. 4; tyto podmínky platí i v případě, že o dítě osobně pečuje nebo pečoval muž. Výchovu téhož dítěte nelze pro účely zvýšení za vychované dítě současně započítat více osobám; vychovávalo-li dítě více osob, přiblíží se k výchově dítěte jen u té osoby, která o dítě osobně pečovala v největším rozsahu. Při zvýšení za vychované dítě se přiblíží jen k výchově toho dítěte, které jako vychované pojištěnec uvedl v žádosti o přiznání starobního důchodu; není-li tato podmínka splněna, zvýšení za vychované dítě nenáleží.
14. Podle ust. § 32 odst. 4 věty první zákona o důchodovém pojištění je podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti roků.
15. Pro účely nyní projednávané věci považuje krajský soud za důležité nejprve uvést význam a smysl právní úpravy výchovného. Výchovné náleží osobě, která o děti osobně pečovala v největším rozsahu. Smyslem výchovného je nejenom ocenit zásluhy těchto pečujících osob, jejich úsilí o přínos a výchovu, ale zároveň jim paušálně kompenzovat snížení důchodu, které nastalo v důsledku omezených příjmů během péče o děti.
16. Žalobce má za to, že právě on se nejvíce zasloužil o výchovu dětí, neboť finančně zabezpečoval rodinu. Konkrétně tvrdí, že „jeho finanční vklad bych po celou dobu výchovy dětí několikanásobně vyšší než přínos jeho manželky.“ Krajský soud nepochybně, že finanční zabezpečení dítěte je rovněž významnou součástí péče o dítě. Jak však bylo výše vysvětleno, právní úprava výchovného nemíří na podporu toho z rodičů, který zajišťoval dostatečné příjmy pro pokrytí potřeb dítěte. Úsilí tohoto rodiče je oceněno započtením výdělků (vyměřovacích základů), jichž dosahoval. Právní úprava navíc hovoří o *osobní* péči, nikoli o finančním zabezpečení dítěte, které není pro účely výchovného *měřitelným faktorem*, jak se žalobce mylně domnívá. Finančním zabezpečením rodiny tak nelze odůvodnit přiznání výchovného.
17. Totéž platí i v případě absence sporu mezi pečujícími osobami. Z toho, že k tomuto sporu nedošlo, žalobce dovozuje, že správní orgány měly bez dalšího vycházet z jeho čestného prohlášení přiloženého k tiskopisu žádosti, nikoli ve věci provádět dokazování. Pro účely posouzení nároku na výchovné je však relevantní to, že nárok na výchovné bude mít **jen ten z rodičů, který o dítě osobně pečoval v největším rozsahu**. Jestliže však rodič, který o dítě osobně pečoval v největším rozsahu, zemře, druhému z rodičů nárok na zvýšení procentní výměry starobního důchodu o výchovné nevzniká. Nárok na

výchovné je totiž vázán právě na splnění podmínky osobní péče v největším rozsahu. V opačném případě by tato podmínka nebyla zákonodárcem vůbec vyžadována. V nyní projednávané věci je proto pro přiznání výchovného rozhodné toliko to, zda žalobce splnil podmínku osobní péče v největším rozsahu, nikoli to, že nedošlo ke sporu mezi pečujícími osobami.

18. Ačkoli právní úprava uvádí, že se starobní důchod zvýší na základě písemné žádosti na předepsaném tiskopisu, jehož součástí je čestné prohlášení, nelze z toho dovodit, že každé podané žádosti bude bez dalšího vyhověno. Jak již bylo uvedeno, rozhodující je, zda žadatel pro přiznání výchovného splňuje podmínky vyžadované zákonem. Správní orgány sice mohou vycházet z obsahu čestného prohlášení, avšak za předpokladu, že jeho obsah není věrohodně zpochybněn, resp. že o pravdivosti jeho obsahu nepanují důvodné pochybnosti. Nelze totiž opomíjet povahu čestného prohlášení, které má nízkou vypovídající hodnotu, neboť jím může být určitá skutečnost pouze osvědčena, nikoli prokázána [srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 5. 2006, č. j. 1 Afs 77/2005–43, publ. pod č. 1049/2007 Sb. NSS, nebo např. ze dne 22. 3. 2016, č. j. 2 As 20/2016–29 (rozsudky správních soudů jsou dostupné na www.nssoud.cz)].
19. Žalobce v čestném prohlášení uvedl, že o obě děti osobně a v největším rozsahu pečoval od jejich narození do zletilosti. Z obsahu spisu však vyplývá, což potvrzuje to i sám žalobce, že matka dětí, tedy jeho manželka, v případě obou dcer čerpala mateřskou dovolenou a neplacenou mateřskou dovolenou. Tedy z logiky věci vyplývá, že minimálně v těchto obdobích o děti *osobně* pečovala v největším rozsahu jejich matka.
20. V této souvislosti krajský soud uvádí, že není vyloučeno, aby výchovné náleželo muži, přestože nebyl na mateřské, respektive rodičovské dovolené (viz např. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 11. 2023, č. j. 51 Ad 3/2023-20, kdy byly děti svěřeny žalobci do výlučné péče, či rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 23. 1. 2024, č. j. 30 Ad 8/2023-50, kdy žalobce tvrdil, na rozdíl od nyní projednávané věci, že jeho manželka, která již zemřela, měla zdravotní omezení znemožňující se o děti plnohodnotně starat).
21. V nyní projednávané věci však žalobce neuvedl žádné skutečnosti, ani žádné takové skutečnosti nevyplývají z obsahu spisu, které by nasvědčovaly tomu, že rozsah a charakter jeho osobní péče o děti v souhrnu převážil rozsah péče o děti matkou dětí.
22. Krajský soud opakuje, že žalobce netvrdil žádné skutečnosti nasvědčující tomu, že jeho osobní péče o děti převážil rozsah péče o děti matkou dětí. Naopak uvedl, že se spolu s manželkou věnovali výchově na plný úvazek a zároveň potvrdil, že o dítě nepečovala žádná jiná osoba. Tedy nelze dovodit, že by jeho manželka z jakéhokoli důvodu nemohla o děti do jejich zletilosti pečovat, jako tomu bylo např. ve výše zmíněných rozhodnutích. V období od 19. 3. 1963 do 27. 4. 1988 žalobce vykonával práci, aniž došlo k poklesu jeho výdělku (vyměřovacích základů), tedy bez negativního dopadu na jeho pracovní kariéru, rozsah pracovního úvazku a s tím spojeným poklesem příjmů. Naopak manželka žalobce v případě obou dcer čerpala mateřskou dovolenou a neplacenou mateřskou dovolenou. Na výše uvedeném nic nemění ani skutečnost, že je žalobce od roku 1989 vdovec. Pro účely výchovného je rozhodující osobní péče v největším rozsahu do dosažení zletilosti

dětí. V den úmrtí manželky dosáhla první dcera 26 let věku, druhá dcera 19 let věku. V obou případech tedy byly obě děti v době úmrtí své matky již zletilé. Péče o děti po dosažení jejich zletilosti však není pro přiznání výchovného rozhodná.

23. Protože OSSZ měla důvodné pochybnosti o pravdivosti žalobcova tvrzení v čestném prohlášení, vyzvala žalobce k doplnění informací a k zodpovězení výše uvedených otázek. Skutečnost, že žalobce nezodpověděl položené otázky relevantní pro posouzení jeho nároku na výchovné, lze v daném případě přikládat jen a pouze k jeho tíži. Ačkoli je správní orgán povinen postupovat v řízení tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, nezabývá to žalobce povinností poskytnout veškerou potřebnou součinnost (srov. rozsudek NSS ze dne 12. 11. 2020, č. j. 1 Ads 459/2019-48 nebo rozsudek NSS ze dne 13. 1. 2011, č. j. 3 Ads 81/2010-493). Nadto se jednalo o řízení o žádosti, ve kterém tíží břemeno důkazní primárně žadatele. Bylo tedy především v zájmu žalobce, aby správnímu orgánu nejen sdělil, ale i doložil všechny skutečnosti potřebné k posouzení, resp. vyhovění jeho žádosti (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 3. 2015, č. j. 9 Azs 12/2015-38, podle kterého: „*[j]e zejména v zájmu žadatele, aby shromáždil a správnímu orgánu předložil všechny potřebné podklady. Pokud tak stěžovatel neučinil, je současná situace důsledkem pouze jeho nečinnosti.*“).
24. Žalobce sice uvedl, že na otázky OSSZ nemohl odpovědět především z důvodu svého vysokého věku a zdravotního stavu, krajský soud však nepovažuje žalobcem uvedené skutečnosti za okolnosti bránící mu v zodpovězení položených otázek. Je totiž třeba poukázat na to, že sice na položené otázky neodpověděl, avšak k výzvě OSSZ se i přes tvrzené obtíže vyjádřil velmi hrubým způsobem. Byl-li žalobce schopen se tímto způsobem k výzvě vyjádřit, byl jistě i schopen odpovědět na položené dotazy, případně nabídnout důkazy (např. výslech dospělých dcer ohledně poskytování osobní péče). Nelze však odhlédnout od toho, že žalobce ani netvrdil, že by v době do dosažení zletilosti dcer těmto poskytoval osobní péči v rozsahu větším než jeho manželka, tedy matka dětí.
25. Krajský soud tak v této souvislosti uzavírá, že nepřiznání výchovného v dané věci je plně v souladu se zásadou materiální pravdy vyjádřené v § 3 správního řádu (srov. již zmíněný rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 23. 1. 2024, č. j. 30 Ad 8/2023-50). Jestliže za dané situace správní orgány požadovaly po žalobci doplňující informace, nelze tomuto postupu nic vytknout. Vzhledem k tomu, že žalobce neposkytl potřebnou součinnost a nesdělil skutečnosti relevantní pro posouzení jeho nároku na výchovné, lze shrnout, že žalobce neprokázal, že rozsah a charakter jeho osobní péče převážil rozsah péče o děti realizovaný matkou dětí.
26. Zcela nad rámec odůvodnění krajský soud doplňuje, že přestože byla žalobcova žádost v nyní projednávané věci zamítnuta, má stále možnost podat novou žádost, ve které může doplnit skutečnosti rozhodné pro přiznání výchovného, má-li za to, že jsou takové relevantní skutečnosti dány, a to do 31. 12. 2024 (viz ustanovení čl. II zákona č. 323/2021 Sb. bodu 5). Zamítnutí žádosti v nyní projednávané věci totiž nebrání tomu, aby bylo vedeno další řízení o přiznání výchovného. Podle ustálené judikatury je řízení o dávkách důchodového pojištění specifické v tom, že pravomocná správní rozhodnutí netvoří překážku věci rozhodnuté v tom smyslu, že by nebylo možné ke skutečnostem,

o nichž již bylo jednou rozhodnuto, později se vyjádřit znovu a případně jinak (srov. např. rozsudek NSS ze dne 22. 12. 2020, č. j. 8 Ads 90/2020 - 44, či ze dne 12. 7. 2006, č. j. 6 Ads 58/2005 - 44).

27. Ze všech shora uvedených důvodů dospěl krajský soud k závěru, že žaloba není důvodná, a proto ji podle § 78 odst. 7 s. ř. s. zamítl.
28. O náhradě nákladů řízení rozhodl krajský soud podle zásady úspěchu ve věci zakotvené v ust. § 60 odst. 1, 7 s. ř. s., když žalobce nebyl v soudním řízení úspěšný a žalovaná jako správní orgán rozhodující ve věci důchodového pojištění nemá právo na náhradu nákladů řízení podle § 60 odst. 2 s. ř. s.

Poučení:

Toto rozhodnutí nabývá právní moci dnem doručení účastníkům řízení.

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v ust. § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

V Pardubicích dne 18. března 2024

JUDr. Petra Venclová, Ph.D. v. r.
samosoudkyně